MUSIQA DARSI SAN’AT VA O‘RGANISH PREDMETI SIFATIDA

Mirshayev Ulug‘bek Muzafarovich
Buxoro davlat universiteti Tasviriy San’at va
Musiqa ijrochiligi kafedrasi katta o‘qituvchisi,
Buxoro, O‘zbekiston respublikasi

San’at darslarining xususiyatlarini ochib berishda quyidagi fikrlarni ta'kidlash kerak:

- ✓ musiqa - bu hayotni barcha ko‘rinishlarida aks ettiruvchi tirik, majoziy San’at. Shuning uchun maktab o‘quvchilarining musiqiy madaniyatini rivojlantirishni ma'naviy madaniyatning bir qismi sifatida ko‘rib chiqish kerak;
- ✓ musiqani o‘qitish usullari va tamoyillari San’atning tabiatiga asoslanishi kerak, ya'ni darsni qismlarga ajratish mumkin emas (qo‘shiq aytish, tinglash, bolalar musiqa asboblarida chalish, nota yozishni o‘rganish), chunki darsdagi barcha mashg‘ulotlar musiqiy obrazni ochib berishga mo‘ljallangan;

- ✓ musiqiy obrazni idrok etish tinglovchi va bastakor o‘rtasidagi muloqot sifatida qaralishi kerak, u tovushlar orqali bir shaxs yoki umuman jamiyat hayotidagi voqealarni hikoya qiladi, shu bilan birga ushbu muloqot ishtirokchilarining yoshi va psixologik xususiyatlarini hisobga oladi.

Shuni ta'kidlash kerakki, musiqa darslarining eng muhim jihati nafaqat talabaning ijodiy qobiliyatlari, balki ularning o‘ziga xosligi va o‘ziga xosligi, ya'ni ijodkorligining namoyon bo‘lishidir.

Ijrochilik (xor yoki instrumental), bastakorlik (alohida melodik yoki ritmik parchalarni yaratish) yoki tinglash (eshitilgan musiqiy parchalarga hamdardlik bildirish) jarayonlarida ishtirok etish ijodiy faoliyat uchun zamin yaratishga yordam beradi. Bu jarayonlar T.A. Barisheva va Yu.A. Jigalov tomonidan taklif

qilingan ijodkorlik rivojlanishining "uyg‘onish" bosqichiga mos keladi.

"Umumta’lim maktablari dasturlarida o‘quv mavzusi doirasida musiqa materialini (ham qo‘shiq repertuarini, ham tinglash uchun mo‘ljallangan repertuarni) darsning badiiy-pedagogik g‘oyasiga qarab o‘zgartirish imkoniyatining ko‘zda tutilganligi, shuningdek, o‘quvchilar bilan ishlash usullari va shakllarini ularning psixologik rivojlanish darajasini hisobga olgan holda tanlashga ijodiy yondashish o‘qituvchiga o‘quvchilarning kreativligini rivojlantirish uchun keng maydon yaratib beradi. Musiqa fani yaratuvchanlik uchun katta imkoniyatlarga ega, chunki musiqa — musiqa asari muallifi shaxsi, o‘qituvchi shaxsi va o‘quvchi shaxsi darajasidagi hamkorlikdagi ijod mahsulidir. Bunda o‘quvchi shaxsining salohiyati, uning ijodga, o‘zini namoyon qilishga va o‘z-o‘zini takomillashtirishga bo‘lgan ehtiyoji hamda qobiliyati yetakchi ahamiyat kasb etadi".

Shuni ta’kidlash kerakki, musiqa darsi o‘quv predmeti sifatida musiqa savodxonligi asoslarini o‘zlashtirishni, ifoda vositalarini bilishni, kuylash, tinglash hamda musiqa cholg‘ularida ijro etish ko‘nikmalarini shakllantirishni nazarda tutadi.

Musiqa San’at sifatida esa maktab o‘quvchilarida ma’naviyatining ajralmas qismi bo‘lgan musiqiy madaniyatini shakllantirishni ko‘zda tutadi. Bu jarayon emotsional-qadriyatli munosabat tajribasini boyitish, faoliyat tajribasini egallash hamda ijodiy tajribani rivojlantirish orqali, shaxsning faoliyat jarayonida o‘zini namoyon qilishi asosida amalga oshiriladi.

Boshlang‘ich umumiy ta'limning maqsadlari shaxsning ongini rivojlantirishga va o‘quvchining jamiyatda muvaffaqiyatli o‘zini o‘zi anglash va o‘zini namoyon qilish qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan. Maktab ta'limini amalga oshirishning ustuvor vositalari bolani yangi qirralarni kashf etish jarayoniga jalb qilish vositalarini o‘z ichiga oladi.

G.V. Styuxinaning tadqiqotlarini tahlil qilib, shuni ta'kidlash kerakki, musiqa darslari, San’at darslari sifatida, o‘quvchilarning badiiy rivojlanishi uchun maxsus yaratilgan muhit deb hisoblanishi mumkin. Musiqa darslari musiqiy faoliyat turlari va shakllarini o‘zlashtirish orqali ta'limni rivojlantirishga qaratilgan, chunki San’at har doim quyidagi maqsadlarga erishish orqali shaxslarning axloqiy xususiyatlarini mustahkamlash va yuksaltirishga yordam beradigan g‘oyalarni aks ettirgan:

- Shaxsiy musiqiy madaniyatni rivojlantirish va musiqiy dunyoqarashni egallash;
- Musiqa va musiqiy faoliyatga qiziqishni rivojlantirish va chuqurlashtirish, musiqiy xotira va eshitishni, assotsiativ fikrlashni, fantaziyani va tasavvurni rivojlantirish;
- Talabalarning turli xil musiqiy faoliyat turlarida (tinglash, qo‘shiq aytish, bolalar musiqa asboblarida chalish, musiqiy va plastik harakatlar, improvizatsiya) ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish.

Musiqiy bilish o‘quvchilar uchun mustaqil badiiy va estetik faoliyat sifatida amalga oshiriladi, bu esa musiqiy va she'riy ongni rivojlantirishga hissa qo‘shadi. O‘qituvchining badiiy va pedagogik faoliyati o‘quvchilarning badiiy va estetik faoliyatini tashkil etishdagi ijodiy jarayondir.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Каменская,В.Г. Психология развития общие и специальные вопросы / В.Г. Каменская,И.Е. Мельникова. – СПб: Детство-Пресс, 2008.

2. Karimova V.M. Ijtimoiy psixologiya–Toshkent “Fan va texnologiyalar”, 2007.

3. Сериков, В.В. Обучение как вид педагогической деятельности: учебное пособие для студентов высших учебных заведений / В.В.Сериков. – М.2008.

4. Якиманская, И. С. Личностно-ориентированное обучение в современной школе / И. С. Якиманская. – М.: Сентябрь, 2000.